

PRZYŁBICA (50) *sb f*

a jasne.

sg *N* przyłbica (9). ◇ *G* przyłbice (6). ◇ *D* przyłbicy (1). ◇ *A* przyłbicę (20). ◇ *I* przyłbicą (3). ◇ *L* przyłbicy (4). ◇ *pl N* przyłbice (1), [przyłbicy]. ◇ *A* przyłbice (5). ◇ *L* przyłbicach (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVII (z Cn) – XVIII w.

Rodzaj hełmu osłaniającego głowę i twarz; galea BartBydg, HistAl, Vulg, Mącz, Modrz, Calag, Calep, Cn; cassis Mącz, Calep, Cn (50) : Item Aby každy proporzecznyk czo ych kolwyek bandzye byl godny pacholek, aby myal przedny y zadny kułz tha [!] przyłbyczą MetrKor 38/287; BartBydg 63; Zefir/ nálażł w iednym kámieniu wydrożonym throcheę wodi/ [...] á nábrawłszy iey w przyłbicę fwoię prziniołł przed Alexandrá. HistAl H4; BielKom G2; Stżepan Fráncus nołżąc zá pokutę przyłbicę wielką ná gołey głowie/ Grándymonteńką Regułę vřtáwił [...] y Benedyktową názwáł KrowObr 134, 130v [4 r.]; OrzRozm N4; Dalekořcie fie od řwych przodkow odřtrzelili [...] Skowálıřcie oycowřkie granati ná pługy [...] Wprziłbicach kwoczki fiedzą KochSat A3; Mirmillo, Był nieyáki zapáłnik álbo řzermierz Francuskim obyczáyem we zbroyę vbrány/ miał ná przilbicy miałto herbu wymáłowáná rybę Mącz 223b, 27d, 40a, 142a [3 r.], 230; GórnDworz D6; Powiedział mu on Rycerřki człowiek: Thák tułżę miłořciwy Cełárzu kiedyř ofoby nie poznał iżbyř pewno y przyłbice nie poznał. RejZwierc 99v, 99v [3 r.]; ModrzBaz 110; Calag 473a; Przyłbicę leguchną małz/ nieobciáżyć głowy WyprPl Bv; Ná tarczy wronę nieřie ná przyłbicy łyřka/ A przezeń powiefzona byřtronoga liřzká. KmitaSpit B2; [InwMieszcz 1585 nr 271].

W połączeniach szeregowych (6): Pořpráwiáł teř Ozyáłz/ wřlyřtkiemu wořřku tharcze/ y włocznie/ y przyłbice/ y pánczerze/ y łuki/ y proce Leop 2.Par 26/14; Mącz 142a; Naydzie nie iednego co okrom tytułu řláchectwá niema nic czemby řię zálecić ábo popiřáć mogł [...] Ten pořpolicie řług niemáło y z końmi chowa: w iego domku nic niemáłz/ iedno ořzczepy/ przyłbice/ ruřznice/ miecze/ y wřzeláka inřza broń ModrzBaz 32; Dziř iefzce tám w tych polach náyduię Ruřnice řtárořwieckie/ řzpady/ przyłbice/ y miecze/ tákże ořtrogi zárdzewiáłe StryjKron 487; PudłFr 69; Calep 169a; [Záprzegaycie konie/ á wřiádaycie iezdni/ řtoyćie w przyłbicách/ poleruyćie włocznie/ obłoczćie řie w pánczerze. Leop 1577 Ier 46/3 (Linde)].

Zwrot: »przyłbicę ná głowę włozyc, dáć; przyoblec głowę w przyłbicę« = induere galeam Mącz [szyk zmienny] (2:1;1): Mącz [169]b; Tá [hetmańska dziewka] wnet řkoczywřzy popádlá oicowřki miecz/ y przyłbicę ná głowę włozylá/ y krzyknęłá ná ludzi ktorzy iuř byli poczęli vciekác RejZwierc 86; Ná wierzch mu [řw. Wilhelmowi] dáł grubá włořienicę/ y przyłbicę ná głowę ták przywiázáná/ iřz řię ziąć nie mogłá. SkarŻyw 166; KAzimierz zdiáwřzy řzeroká kápicę, A przyoblokřzy głowę řwá w przyłbicę [...] Ná nieprzyiázne podniołł potym zbroie KlonKr C2v.

Szeregi: »przyłbica i pancerz« [szyk 1:1] (2): Andrżeyowy Berlynskyemv ná ten czas wzyetho dwa konya y wřyedlech przilbycze y panczerz LibLeg 11/98v; ludzie rozpiefzczonego řywotá/ niegodzą řię ná rycerřki řtan: pánczerzá y przyłbice [nec loricae, nec galeae] niemogá dłuęo nořić ModrzBaz 109v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»tarcza i przyłbica; przyłbica z tarczą« = clipeus et galea Vulg, PolAnt [szyk 2:1] (2;1): byli w wořřku twoim męřowie waleczni thwoi/ Tarczą y przyłbicę záwiefili w tobie ku okráłie twoiey. Leop

Ez 27/10; Perłowie/ Murzynowie/ y Libyjczykwie łniemi: włfytycy w przyłbicy z tarczą [scutati et galeati]. Leop Ez 38/4[5]; BudBib Ez 38/4. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»zbroja i przyłbica; zbroja z przyłbicą« (1;1): Zbroiá z przyłbicą/ będą iáko śmelcowáné *WyprPl C2; Nadźwigam się łłomoczká, zbroie, y przyłbice CiekPotr 41; [zbroja zupełna z przyłbicą, [h]alabard 1, oszczep 1 InwMieszcz 1579 nr 222].*

Przen (6) : przyłbicę też zbáwienną weźmićie/ y miecz duchá (ktore iełt łłowo Boże) WujNT Eph 6/17, k. Aaaaaa2.

*przyłbica czego (3): Iełfcze y pánczer łpráwiedliwósci/ y przyłbicę nádzieie gdy weźmiemy/ á gdy ták przypáławłzj biodrá łwe gotowo łtać będzimy: koniecznie żadny łie nieprzyiáćiel o nas nie pokuśi *Leop *A3v; Też przyłbicę zbáwienia przyimićie/ y miecz duchowny/ to iełt łłowo Boże. BudNT Eph 6/17; WujNT 1.Thess 5/8.**

*W połączeniu szeregowym (1): nas Paweł S. vpomina/ żebyłmy/ ná ten czás gdy nas będzie czárt/ y łwiát/ y ciáło wálczyć/ á przeciwko nam łzturmowáć/ wzięli miecz w rękę duchowny/ tarcz też/ y przyłbicę. *Leop *A3v.**

*Szereg: »(i) pánczer a (i) przyłbica« (2): *Leop *A3v; Lecz my będąc dniowi/ bądzmy trzeźwi/ oblekłzy pánczer wiáry y miłósci/ á przyłbicę nádzieie zbáwienia [loricam fidei et charitatis, et galeam spem salutis]. WujNT 1.Thess 5/8.**

Synonimy: hełm, łapka, łepka, szyszak.

Cf PRZELBICA